

Mart 2021.

U fokusu: Zakon o digitalnoj imovini

Narodna skupština Republike Srbije usvojila je Zakon o digitalnoj imovini („Sl. Glasnik RS“, br. 153/2020, dalje: „Zakon“) koji je stupio na snagu 29. decembra 2020. godine, a koji će započeti sa primenom po isteku šest meseci od dana njegovog stupanja na snagu, odnosno počev od 30. juna 2021. godine.

Glavni razlozi za usvajanje ovog Zakona su: (1) regulisanje tržišta digitalne imovine u cilju njegovog unapređenja i razvoja, s jedne strane, i sprečavanja zloupotreba digitalne imovine u kriminalne svrhe, s druge strane (2) omogućavanje finansiranja pomoću investicionih tokena, (3) unapređenje i razvoj tržišta kapitala korišćenjem digitalne tehnologije, i (4) jačanje okvira za borbu protiv zloupotreba na tržištu digitalne imovine. Kao jedan od glavnih ciljeva ovog Zakona istaknuto je unapređenje poslovnog okruženja i doprinos daljoj digitalizaciji usluga u privredi u Republici Srbiji, uz adekvatno upravljanje bezbednosnim i finansijskim rizicima koji proističu iz prirode ovog oblika imovine.

Ovaj Zakon je prvenstveno usmeren na domaću IT zajednicu, odnosno isti ima za cilj dalju stimulaciju razvoja informacionih tehnologija uz garantovanje pravne sigurnosti u poslovanju s digitalnom imovinom.

Zakonom su uvedene brojne novine i instituti od kojih izdvajamo:

I. Najbitniji pojmovi koji su uvedeni ovim Zakonom

Pre svega, Zakon je definisao **digitalnu imovinu** kao digitalni zapis vrednosti koji se može digitalno kupovati, prodavati, razmenjivati ili prenositi i koji se može koristiti kao sredstvo razmene ili u svrhu ulaganja, pri čemu je zakonodavac iz zakonske definicije eksplicitno isključio digitalne zapise valuta koji su zakonsko sredstvo plaćanja, tako da isti nemaju tretman digitalne imovine (npr. elektronski novac koji ne predstavlja digitalnu imovinu i na koji se ne primenjuje ovaj Zakon već odredbe zakona kojim se uređuju pružanje platnih usluga i izdavanje elektronskog novca).

Zakonom je definisana i **virtuelna valuta** kao vrsta digitalne imovine koju nije izdala i za čiju vrednost ne garantuje centralna banka, niti drugi organ javne vlasti, koja nije nužno vezana za zakonsko sredstvo plaćanja i nema pravni status novca ili valute, ali je fizička ili pravna lica prihvataju kao sredstvo razmene i može se kupovati, prodavati, razmenjivati, prenositi i čuvati elektronski.

Kao najbitnija virtualna valuta može se napomenuti kriptovaluta i bitcoin (eng. bitcoin) kao vrsta kriptovalute koja je najrasprostranjenija u primeni na globalnom nivou.

Takođe, Zakon definiše i pojam **belog papira** kao dokument koji se objavljuje prilikom izdavanja digitalne imovine, koji sadrži podatke o izdavaocu digitalne imovine, digitalnoj imovini i rizicima povezanim s digitalnom imovinom i koji omogućava investitorima da donesu informisanu investicionu odluku.

II. Primena i izuzeci od primene ovog Zakona

Ovaj Zakon uređuje: 1) izdavanje digitalne imovine i sekundarno trgovanje digitalnom imovinom u Republici Srbiji 2) pružanje usluga povezanih s digitalnom imovinom; 3) založno i fiducijarno pravo na digitalnoj imovini; 4) nadležnost Komisije za hartije od vrednosti i Narodne banke Srbije.

Sa druge strane, **članom 6. Zakona definisana su i dva izuzetka od primene ovog Zakona**, odnosno situacije kada se na transakcije, odnosno sticanje digitalne imovine, ne primenjuje ovaj Zakon.

Prvi izuzetak od primene ovog Zakona *jesu transakcije s digitalnom imovinom ako se te transakcije vrše isključivo u okviru ograničene mreže lica koja prihvataju tu digitalnu imovinu*. Kao primer ovih transakcija, Zakon navodi korišćenje digitalne imovine za određene proizvode ili usluge, kao oblika lojalnosti ili nagrade, bez mogućnosti njenog prenosa ili prodaje.

Drugi izuzetak od primene ovog Zakona *jest* *sticanje digitalne imovine učestvovanjem u pružanju usluge računarskog potvrđivanja transakcija u informacionim sistemima koji se odnose na određenu digitalnu imovinu* (tzv. **rudarenje digitalne imovine**), kada se Zakon ne primenjuje na sticaoce prilikom tog sticanja.

„Rudarenje digitalne imovine“ je veoma važan aspekt „blockchain“ tehnologije i

zakonodavac je prepoznao potrebu za dozvoljavanjem „rudarenja“ (eng. mining) i isključenje primene Zakona na sticanje digitalne imovine ovim putem, što u praksi najčešće podrazumeva pribavljanje bitkoina. Međutim, ovde ne treba izgubiti iz vida da se Zakon ne primenjuje samo prilikom sticanja digitalne imovine na ovaj način, dok se na svako dalje raspolaganje digitalnom imovinom od strane ovih lica (tzv. „rudara - majnera“) primenjuju odredbe ovog Zakona.

III. Nadležnost Narodne banke Srbije i Komisije za hartije od vrednosti

Zakonom su kao nadzorni organi za primenu ovog zakona određeni Narodna banka Srbije i Komisija za hartije od vrednosti.

Narodna banka Srbije je nadležna za pitanja koja se odnose **na virtuelne valute kao vrstu digitalne imovine**. Sa druge strane, Komisija za hartije od vrednosti je nadležna **u delu koji se odnosi na digitalne tokene kao vrstu digitalne imovine, kao i u delu koji se odnosi na digitalnu imovinu koja ima odlike finansijskih instrumenata**.

IV. Poslovanje pravnih lica i preduzetnika u vezi s digitalnom imovinom

Zakonom su uvedene mogućnosti, odnosno ograničenja koja pravna lica i preduzetnici imaju prilikom poslovanja sa digitalnom imovinom.

Tu pre svega treba izdvojiti **poseban pravni tretman koji digitalna imovina ima u kontekstu osnovnog kapitala privrednog društva**.

Tako je Zakonom propisano da se **virtualne valute ne mogu unositi kao ulog u privredno društvo, već se mogu konvertovati (zameniti) za novac i kao novčani ulog uplatiti u društvo**.

Sa druge strane, **nenovčani ulozi u privredno društvo mogu biti u digitalnim tokenima ako se isti ne odnose na pružanje usluga ili izvršenje rada**, osim u slučaju ortačkih i komanditnih društava kada se digitalni tokeni kao nenovčani ulozi mogu odnositi i na pružanje usluga ili izvršenje rada.

V. Izdavanje digitalne imovine

Zakonom je definisana detaljna procedura koju svako pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice mora da ispoštuje ukoliko želi da vrši izdavanje digitalne imovine. Ovo je posebno važno za tehnološke startapove koji imaju najveći interes da svoju digitalnu imovinu plasiraju na tržište.

Shodno odredbama Zakona, digitalna imovine se može izdavati na dva načina:

- oglašavanjem inicijalne ponude digitalne imovine za koju nije odobren beli papir;
- oglašavanjem inicijalne ponude digitalne imovine za koju je odobren beli papir;

1) Oglašavanje inicijalne ponude digitalne imovine za koju nije odobren beli papir

Zakon, kao pravilo, propisuje da se oglašavanje inicijalne ponude može vršiti samo ukoliko je prethodno odobren beli papir. Izuzetno, u slučajevima striktno propisanim Zakonom, izdavalac može oglašavati inicijalnu ponudu digitalne imovine za koju nije odobren beli papir, i bez uvođenja bilo kakvih posebnih uslova za takvo oglašavanje, što otvara prostor za pravnu nesigurnost koju moraju prihvatiti svi učesnici u postupku izdavanja i kupovine digitalne

imovine ukoliko žele da operišu na tržištu bez odobrenog belog papira.

2) Oglašavanje inicijalne ponude digitalne imovine za koju je odobren beli papir

Osim u gore navedenim situacijama, oglašavanje inicijalne ponude digitalne imovine koju vrše izdavaoci digitalne imovine vrši se uz prethodno odobrenje belog papira od strane nadzornog organa

Pre objavljivanja belog papira, izdavalac je dužan da sačini beli papir, podnese zahtev i pribavi odobrenje nadzornog organa, na način uređen Zakonom.

VI. Sekundarno trgovanje digitalnom imovinom

Zakon propisuje da je dozvoljeno sekundarno trgovanje digitalnom imovinom koja je izdata u Republici Srbiji i za koju je odobren beli papir u skladu sa Zakonom, kao i digitalnom imovinom koja je izdata u inostranstvu i za koju je odobren beli papir u skladu sa Zakonom.

Takođe, Zakon dozvoljava sekundarno trgovanje digitalnom imovinom koja je izdata u Republici Srbiji za koju nije odobren beli papir u skladu sa Zakonom, kao i digitalnom imovinom koja je izdata u inostranstvu i za koju nije odobren beli papir u skladu sa Zakonom. Zakonom su detaljnije razrađeni uslovi pod kojima se može vršiti oglašavanje digitalne imovine izdate na ovaj način.

VII. Trgovanje putem platforme

Zakon uređuje da putem platforme za trgovanje digitalnom imovinom mogu da trguju društva koja imaju dozvolu nadzornog organa za pružanje usluga povezanih s

digitalnom imovinom, kao i sva druga pravna lica, preduzetnici i fizička lica.

Poslove organizatora platforme za trgovanje digitalnom imovinom može obavljati samo pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom koji ima dozvolu za pružanje usluga organizatora platforme za trgovanje digitalnom imovinom.

VIII. OTC tržište digitalne imovine

Zakonom je dozvoljeno trgovanje na OTC tržištu za trgovanje digitalnom imovinom na kom se transakcije obavljaju direktno između prodavca i kupca digitalne imovine bez obaveznog učešća pružaoca usluga povezanih s digitalnom imovinom i izvan platformi za trgovanje digitalnom imovinom.

IX. Zloupotrebe na tržištu – insajderske informacije i manipulacije na tržištu

Zakon definiše **insajderske informacije** kao informacije o tačno određenim činjenicama koje nisu javno objavljene, a odnose se direktno ili indirektno na jednog ili više izdavalaca ili na jednu ili više vrsta digitalne imovine, a koje bi, da su javno objavljene, verovatno imale značajan uticaj na cenu te digitalne imovine.

Zakon zabranjuje svakom licu koje poseduje insajdersku informaciju da tu informaciju upotrebi neposredno ili posredno pri sticanju, otuđenju i pokušaju sticanja ili otuđenja za sopstveni račun ili za račun trećeg lica digitalne imovine na koju se ta informacija odnosi.

Sa druge strane, Zakon na prilično ekstezivan način definiše situacije koje bi se smatrale manipulacijom na tržištu, koja je ovim Zakonom i zabranjena.

Nadzorni organ je dužan da bliže uredi postupke koji se mogu smatrati manipulacijama na tržištu i obaveze nadzornih organa i pružalaca usluga povezanih s digitalnom imovinom u cilju sprečavanja i otkrivanja tih manipulacija.

X. Pružaoci usluga povezanih s digitalnom imovinom i pružaoci savetodavnih usluga

Pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom mora imati pravnu formu privrednog društva sa minimalnim osnovnim kapitalom od 20.000 - 125.000 evra, u zavisnosti od konkretne usluge povezane s digitalnom imovinom koju namerava da pruža. Minimalni kapital može biti novčani i nenovčani (npr. u softveru), s tim da najmanje polovina minimalnog kapitala mora biti upisana i uplaćena u novcu.

Pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom je dužan da pribavi od nadzornog organa dozvolu za pružanje ovih usluga, na način i pod uslovima propisanim Zakonom i ne može obavljati poslove i usluge koje nisu neposredno povezane sa uslugama povezanim s digitalnom imovinom izuzev brokersko-dilerskih društava ili organizatora tržišta, koji, pod uslovom pribavljanje dozvole od strane nadležnog organa, mogu da, pored postojećih, obavljaju i usluge povezane s digitalnom imovinom.

Sa druge strane, **pružalac savetodavnih usluga** nije dužan da za pružanje tih usluga pribavi dozvolu nadzornog organa, s tim da je dužan da informaciju o tome da pruža ove usluge bez dozvole saopšti svakom svom korisniku, kao i da tu informaciju istakne na svojoj internet prezentaciji.

XI. Založno pravo i fiducijarno pravo na digitalnoj imovini

Zakon propisuje založno pravo i fiducijarno pravo na digitalnoj imovini.

U pogledu založnog prava, Zakon, između ostalog propisuje da se ugovor o zalozi na digitalnoj imovini zaključuje u papirnom ili elektronskom obliku, odnosno na trajnom nosaču podataka koji omogućava čuvanje i reprodukciju izvornih podataka u neizmenjenom obliku.

U pogledu fiducijarnog prava na digitalnoj imovini, Zakon propisuje da se isto reguliše ugovorom o fiduciji digitalne imovine kojom se fiducijarni dužnik (fiducijant) obavezuje prema fiducijarnom poveriocu (fiducijaru) da na njega, u svrhu obezbeđenja potraživanja, prenese pravo svojine na digitalnoj imovini, a fiducijar se obavezuje da, u skladu sa tim ugovorom, primljena ili ekvivalentna sredstva obezbeđenja vrati fiducijantu po izvršenju obezbeđenog potraživanja, odnosno istovremeno s tim izvršenjem.

XII. Poreski aspekt digitalne imovine

Što se tiče poreskog aspekta digitalne imovine, poslednjim izmenama Zakona o porezima na imovinu predviđeno da se, za sada, digitalna imovina oporezivati samo kroz porez na nasleđe i poklon.

Odricanje od odgovornosti: Tekst u prilogu šalje se kao opšte uputstvo i ne predstavlja pravni savet.

Copyright Cvetkovic, Skoko & Jovicic 2021.